

GASTROSTOMİ/JEJUNOSTOMİ BAKIMI

Gastrostomi, ağız yoluyla beslenemeyen hastaların beslenmesini sağlamak amacıyla, midenin karın duvarına ağızlaştırılmasıdır. Jejunostomi ise, jejunumun karın duvarına ağızlaştırılmasıdır.



İŞ BÖLÜMÜ Stoma bakımı hemşirenin sorumluluğundadır. Hemşirenin sağlık ekibinin diğer üyelerine bilgi vermesi gereken konular şunlardır; <ul style="list-style-type: none">- Stomadan gelen çıktının yoğunluğu, rengi, miktarı- Stomanın görüntüsü- İşlem için gerekli özel malzemeler- Çocuğun stomasında veya stoma çevresindeki cilt bütünlüğünde değişiklik	MALZEMELER <ul style="list-style-type: none">- İrrigasyon için ılık musluk suyu/ %0.9 NaCl- İrrigasyon için enjektör- Gazlı Bez- Povidon İyot- pH 5.5 olan alkali sabun- Makas- Yapışkan sabitleyici- Kirli malzemelerin atılacağı bir poşet ya da gazete kağıdı- Koruyucu Örtü- Tek Kullanımlık Eldiven- Steteskop- Yapışkan temizleyici (G)- Cilt bariyerleri (G)
İŞLEM BASAMAĞI <ul style="list-style-type: none">- Bakım için uygun zamanı belirleyin.	AÇIKLAMA <ul style="list-style-type: none">- Bakıma uyumu kolaylaştırır.
Kritik Karar Noktası <ul style="list-style-type: none">- Mümkünse bakım, beslenmenin yapılmadığı dönemde, sabah erkenden ya da yemeklerden 2 saat sonra değiştirmek uygun zamanlardır.	
<ul style="list-style-type: none">- Uygulama için gerekli malzemeyi hazırlayın.- Aileye/çocuğa uygulama hakkında bilgi verin.- Çocuk için rahat bir ortam sağlayın, supine pozisyon verin ve üzerindeki kıyafetleri çıkartın.	<ul style="list-style-type: none">- Zamanın etkin kullanılmasını sağlar.- Anksiyeteyi azaltır ve ailesinin/çocuğun bakıma katılımını artırır.- İşlemin yapılmasını kolaylaştırır.

<ul style="list-style-type: none"> - Ellerinizi yıkayın. - Koruyucu örtüyü çocuğun kıyafetlerini ve yatağını koruyacak şekilde, uygulama yapacağınız bölgenin altına serin. - Eldiveninizi giyin. - Bağırsak seslerini dinleyin. - Tüpün etrafındaki sabitleyicileri nazikçe çıkartın. - Tüpün deriye girdiği bölgeyi gözlemleyin. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mikroorganizmaların taşınmasını önler. - Mikroorganizmaların çevreye temasını önler. - Mikroorganizmaların geçişini önler. - Peristaltizmin varlığını gösterir. - Cilt travmalardan korunur. - Düzenli değerlendirme, gelişebilecek sorunların erken dönemde belirlenmesini sağlar.
--	--

Kritik Karar Noktası

- Tüp çevresinde; kızarıklık, şişme, akıntı ya da gerginlik olup olmadığını kontrol edin.

<ul style="list-style-type: none"> - Perkütan olarak yerleştirilmiş gastrostomi (PEG) ise dış kısmındaki diskin sabitlendiği tüp üzerindeki ölçü klavuzunun numarasını not alın. - Dış kısmındaki tüpü sabitleyen klempini gevşetin. - Tüp etrafındaki deriyi eğer stoma sütürlü ise povidon iyot, değilse sabun ve ılık suyla/ %0.9 NaCl ile ıslatılan gazlı bezle temizleyin. - Stoma çevresini, stomanın tabanından başlayarak dışa doğru temizleyin. Her seferinde temiz bir gazlı bez kullanın. - Tüpün etrafını herhangi bir akıntı ya da kabuk kalmayacak şekilde temizleyin. - Sütürün etrafını nazikçe temizleyin. - Perkütan olarak yerleştirilmiş gastrostomi (PEG) ise Gastrostomi tüpünü 1-1.5cm içeri iterek kendi eksenini etrafında 360° çevirin. 	<ul style="list-style-type: none"> - Gastrostomi tüpünün dışındaki diskin yeniden doğru pozisyonda bağlandığından emin olunmasını sağlar. - Gastrostomi tüpünün hareket etmesini sağlayıp stoma alanının temizlenmesini sağlar. - Cilt tahrişini önlemek için pH'ı cilde uygun sabun kullanılmalıdır. - Asepsi ilkeleri sürdürülür. - Tüpten dışarıya sızan mide ve ince barsak içeriği tüpün çevresindeki dokuyu tahriş eder. - Cilt travmalardan korunur. - Tüpün mide mukozasına yapışmasını engeller.
--	--

<ul style="list-style-type: none"> - Gastrostomi tüpünü tekrar 1-1.5cm dışarı ekin. - Gastrostomi tüpünü hafifçe ama sıkı bir biçimde çekin ve sabitleyin. - Gastrostomi t�p diskinin tüpün üzerindeki ölçü klavuzundaki doğru sayı üzerine yerleştiğinden emin olun. - Kullandığınız kirli malzemeleri enfekte atık torbasına atın. - Cildi kuru gazlı bez ya da kağıt havlu ile tamponlama tarzında iyice kurulayın. Derinin tamamen kurummasını bekleyin. 	<ul style="list-style-type: none"> - Gastrostomi tüpünün yeniden bağlanmasını sağlar. - Tüpün doğru biçimde güvene alındığından emin olunmasını sağlar. - Eğer ocuk kilo alırsa, dış disk sabitlemesi hafifçe gevşetilmeli ve stoma alanının nekrozunu engellemek için basınç azaltılmalıdır. - Mikroorganizmaların yayılmasını önler. - Uygulama bölgesi kuru olmalıdır. cildin nemli olması mikroorganizmaların üremesini kolaylaştırır ve flasterin cilde yapışmasını önler.
--	---

Kritik Karar Noktası

- Bebeklerin cildi hassas olduğu için tamponlama çok nazik bir Şekilde yapılmalıdır.



<ul style="list-style-type: none"> - Tüpün etrafına gazlı bez sardıktan sonra, bir parça flaster ile hastanın karnına çevirerek sabitleyin. - T�p bölgesinde herhangi bir bariyer kullanmaktan kaçının. - çocuğa rahat edebileceği bir pozisyon verin. - Malzemeleri toplayın ve bir sonraki kullanım için hazır bulundurun. - Eldivenlerinizi çıkartın, bakım tarihini ve saatini yazın. - Ellerinizi yıkayın. 	<ul style="list-style-type: none"> - Gazlı bez kullanımı, cildin flasterden dolaylı tahriş olmasını önler ve cildin kuru kalmasını sağlar. - Eğer bariyer kullanacaksanız, hekim ya da stoma bakım hemşiresi kontrolünde olmalıdır. - çocuğun dinlenmesi sağlanır. - İşlem sırasında size kolaylık sağlar. - Kayıt ve rapor etmede yasal zemin hazırlar. - Mikroorganizmaların taşınmasını önler.
---	---

<p>HEMŞİRELİK TANILARI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beden İmgesinde Rahatsızlık - Etkisiz Başetme - Beslenmede Dengesizlik: Gereksiniminden Az/Fazla Beslenme - Sıvı Volüm Eksikliği/Fazlalığı - Oral Mukoz Membranlarda Bozulma 	<ul style="list-style-type: none"> - Ostomi Bakımına İlişkin Bilgi Eksikliği - Akut Ağrı - Deri Bütünlüğünde Bozulma - Enfeksiyon Riski - Tanımlanan Rejime Uymada Güçlük
<p>PLANLAMA</p> <p>1. Beklenen sonuçlar</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stoma çevresi ciltle aynı renktedir. Cilt sağlam, tahriş yoktur. - Ailesine/çocuğa işlemi açıklayın, ailesini/çocuğu etkileşime girmesi ve soru sorması için teşvik edin. 	<ul style="list-style-type: none"> - Stomal alanın normal olduğunu, enfeksiyon olmadığını gösterir. - Ailenin/çocuğun stomayı kabul etmesini, bakıma katılmaya istekli olmalarını sağlar.
<p>UYGULAMA</p> <ul style="list-style-type: none"> - İşlem basamaklarına göre uygulamayı yapın. 	
<p>DEĞERLENDİRME</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aileye/çocuğa stoma çevresinde herhangi bir rahatsızlık olup olmadığını sorun. - Bağırsak seslerini kaydedin. - Ailenin/çocuğun stoma bakımına ilişkin eğitim gereksinimini değerlendirin. 	<ul style="list-style-type: none"> - Cilt tahrişi olup olmadığı, dokunun durumu belirlenir. - Peristaltizmin durumu belirlenir. - İşlemi anlama düzeyi belirlenir.
<p>Kayıt ve Rapor Etme</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cildin durumu - Abdominal distansiyon - Aşırı duyarlılık - Bağırsak seslerinin yeri ve karakteri - Ailenin/çocuğun bakıma katılım düzeyi ve öğrenme gereksinimi kaydedilir. 	
<p>Beklenmeyen Sonuçlar</p>	<p>İlgili Girişimler</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Tüpün tıkanması 	<ul style="list-style-type: none"> - Gastrostomi tüpü, sürekli beslenen çocuklarda her 3 saatte bir; aralıklı beslenen çocuklarda her tüple besleme öncesinde, ilaç vermeden önce ve sonra yıkanması gerekir. Genelde 3-10cc su tüpü temizlemeye yeterlidir.

	<ul style="list-style-type: none"> - Tüpün ucuna 50ml'lik enjektör yerleştirin. - Enjektörün pistonunu geriye doğru çekiniz. Ancak geriye doğru çekerken zorlanma hissi olursa işlemi durdurun. - Enjektörü tüpten çıkartın ve çekilen sıvıyı enjektörden boşaltın. - Enjektöre 3-10cc su çekin ve tüpün ucuna yerleştirin. Enjektörün pistonunu öne ve arkaya doğru itin ve tüpe az miktarda su verin. - Eğer tüp temiz değil ise, tüpün klempini 5-10 dakika kapatınız. - Enjektöre tekrar 3-10cc su çekin. Tüpü tekrar yıkayın. - İşlemi tekrarlayın. Tüpü açılmadığı takdirde hekime haber verin.
<ul style="list-style-type: none"> - Tüpün tamamen yerinden çıkması 	<ul style="list-style-type: none"> - Tüpün yerine acil olarak yerleştirilmesi gerekmektedir. - Tüp bölgesini gazlı bez ile kapatın ve deriye flasterleyin. - Hekime haber verin.
<ul style="list-style-type: none"> - Midede Havanın birikmesi 	<ul style="list-style-type: none"> - Dekompresyon işlemi için; beslenme tüpüne 50ml'lik pistonu geriye çekilmiş enjektör yerleştirin. - Enjektörü mide seviyesi altına indirin. - Klempi açın. - Mide içeriği ve havanın enjektöre dolmasına izin verin. - Havayı boşaltarak, mide içeriğini enjektör seviyesini mide seviyesinin üstüne çıkartarak içeriğin tekrar mideye dönmesini sağlayın.
<ul style="list-style-type: none"> - Stoma bölgesinde kızarıklık, tahriş, ağrı ve kötü koku olması 	<ul style="list-style-type: none"> - Enfeksiyon ve akıntıdan kaynaklanmaktadır. - Cilt, cilt bütünlüğünde bozulma, cilt inflamasyonu, maserasyon ve enfeksiyon

	<p>yönünden değerlendirin.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stoma bakım hemşiresine ve hekime haber verin. - Alerjik reaksiyon görülebilir. - Enfeksiyona yönelik antibiyotikli kremler uygulanabilir.
- Akıntı	<ul style="list-style-type: none"> - Stoma bölgesini kuru ve temiz tutun. - Daha sık bakım verin. Stoma bakım hemşiresine ve hekime haber verin. - Tüpün değiştirilmesi gerekebilir.
- Ailenin/çocuğun stomayı reddetmesi	<ul style="list-style-type: none"> - Ailesini ve çocuğu desteklemek amacıyla ostomi destek grubundaki diğer ailelere/çocuklara yönlendirilir. - Hemşire ve diğer sağlık ekibi üyelerince yapılan yeterli bilgilendirme stomayı anlamayı ve kabullenmeyi sağlar.
- Ağız hijyeninde bozulma	<ul style="list-style-type: none"> - Oral alımın olmamasından kaynaklanmaktadır. - Günde en az 3 kez öğürme refleksini uyarmamak için, açken ağız bakımı verilmelidir.

HASTA/AİLE EĞİTİMİ

- Ailenin/çocuğun ve bakım vericilerin eğitime katılması, öğrenmeye hazır oluşu kolaylaştırır.
- Gastrostomi kararı pek çok aile için zordur. Gastrostomi gerekliliği açık olarak kendini gösteriyorsa hemen ebeveynlerle iletişime geçilmelidir.
- Gastrostomi açılması, ailelerle işbirliği gerektirir. Ailenin soruları cevaplandırılmalı, beklentileri netleştirilmelidir. Korkuları girilmeli, duygusal destek verilmelidir.
- Ailenin/çocuğun, stomaya bakmaya istekli oluşuna ve sorduğu sorulara göre öğrenmeye hazır olup olmadığına karar verilir.
- Bazı aileler/çocuklar stomayı daha az duygusal sorun yaşayarak kabul eder, bazıları ise kabul etmez. Bireysel bakım verilmelidir.
- Aileye/çocuğa dengeli beslenerek, yeterli sıvı alarak, diyare ve konstipasyondan korunması öğretilir.
- Aileye çocuklarına ne tip ve boyda tüp takılı olduğu belirtilmelidir.
- Stoma bakımına ilişkin uygulama adımları açık bir şekilde anlatılarak veya görsel/işitsel

teknolojilerden yararlanılarak öğretilir. Eğitim amacıyla resimli kitaplar kullanılabilir.

- Beklenmeyen durumlarda hekime haber verilmelidir.

Gastrostomi bakımı

- Ailesine/çocuğa bakımı nasıl yapacakları, enfeksiyonu nasıl önleyecekleri ve enfeksiyon belirtilerini nasıl anlayıp buna karşı nasıl davranacakları konusunda önerilerde bulunulmalıdır.
- Aile/çocuk gastrostomi ile ilgili oluşabilecek sorunların farkında olmalı ve ne yapacakları konusunda bilgilendirilmelidirler.

Ağız hijyeni

- Düzenli ağız hijyeni sağlanmalıdır. Aileye bu hijyen işlemi ve sıklığı konusunda bilgilendirilmelidir.
- 6 ayda bir diş hekimine gitmeleri için yönlendirilmelidirler.

Gastrostomi ile Beslenme

Malzemeler:

- Gazlı bez, temiz havlu
- Kaynatılmış ılıtılmış su
- 20-50cclik enjektör
- Enteral mama

Beslenme öncesinde yapılacak uygulamalar

- Ellerinizi yıkayın.
- Malzemeleri hazırlayın.
- Çocuğunuzu oturur ya da yarı oturur pozisyona getirin.
- Enteral mamayı önerilen ölçüde hazırlayın. Mama oda sıcaklığında olmalıdır.
- Hazırlanan besin oda ısısında 3 saatten fazla bekletilmemelidir. Mikroorganizma üreyebilir.
- Bez ya da havluyu enteral tüpün birleşme yerine yerleştirin.

Beslenme sırasında yapılacak uygulamalar

- Enjektörü tüpün ucuna yerleştirdikten sonra, tüp üzerindeki klempini açın ve enjektörün pistonunu geri çekerek mide içeriğini enjektörün içine çekin. Bu işlemi her beslenme öncesi yapın.
- Mide içeriğinin kontrolünde; mide içeriği bir önceki verilen miktarın yarısından fazla ise, beslenme yapmayın, mide içeriğini geri verin ve 1 saat bekleyin.
- Mide içeriği temiz ise, geri verin.
- Torba ile beslenme yapılacaksa, torbaya koyduğunuz mamayı setin içinden geçirerek havasını çıkartın.
- Beslenme işleminde kullanılan enjektör, uygulama seti ve torbasını en fazla 1 gün kullanılmalıdır.
- Torbanın seti ile tüpün ucunu birleştirin.
- Enjektör ile beslenecekse; enjektör pistonunu çıkartın. Mide seviyesinin üzerinde tutun. Oda ısısında mamayı enjektöre koyun. Tüpün klempini açın. Yerçekimi etkisi ile gitmesini sağlayın.

- Beslenme işlemi yavaş yapılmalıdır, hızlı verildiğinde bulantı, kusma, karın ağrısı, reflü, kramp gibi sorunlar yaşanabilir.
- Beslenme sırasında çocuğunuzu bulantı, karında şişlik, ağrı ve solunum sıkıntısı yönünden gözlemleyin. Herhangi bir durum gelişirse beslenmeyi durdurun ve tüpü klempleyin.
- Beslenme sırasında oral aktivasyon için bebeğinize emzik verebilirsiniz.

Beslenme Sonrası yapılacak uygulamalar

- Beslenme işlemi bittikten sonra tekrar 5-20cc kadar oda ısısında suyu vererek tüp içinde kalan mamanın temizlenmesini sağlayın ve tüpü klempleyin.
- Beslenme sonrası tüpün ucu kapatılmalıdır. Besinler dışarıya sızabilir.
- Ellerinizi yıkayın.
- Beslenmeden 45-60dakika sonra çocuğunuzu yatırabilirsiniz.

Önemli

- Gastrostomiden dışarıya sızıntı, dokuyu tahriş eder. Tüpün etrafında sızıntı oldukça, pansuman ıslandıkça pansumanı yenilenmelidir.
- Cilte kızarıklık, ateş, ağrı, şişlik, kızarıklık, akıntı ve kötü koku olursa hemen sağlık merkezine başvurun.
- Ağız bakımı çok önemlidir, günde 3 kez aç karnına dişler fırçalanmalı, ağız solüsyonu ile gargara yapılmalıdır. Çocuğunuz küçük ise bezi parmağınza sarın ve ağız bakım solüsyonu ile bezi ıslattıktan sonra ağız içini iyice temizleyin.
- Çocuğunuzun beslenme durumunu değerlendirin; kilo alımı, diyare/konstipasyon olup olmadığı, yeterli idrar çıkarıp çıkarmadığı, derisinde buruşukluk, incelme olup olmadığını gözlemleyin.

Gastrostomiden ilaç uygulanması

- Mümkün olduğu kadar sıvı formdaki ilaçları tercih edin.
- İlaç tabletinin ezilmesi gerekiyorsa, iyice ezildiğinden emin olun ve ılık su ile karıştırın.
- İlaç uygulamasından önce ve sonra tüpü 3-20cc ılık su ile yıkayın.
- Eğer birden fazla ilaç verilecekse, her birini ayrı verin ve her ilaçtan sonra 3-5cc ılık su verin.

Önemli

İlaç vermeden önce eczacı ya da sağlık personeli ile şu noktaları gözden geçirin;

- İlacın sıvı formunun olması
- Tabletlerin ezilebilir ya da kapsülün açılabilir olması
- İlacın aç karnına ya da tok karnına alınması

Kaynaklar

- Atabek Aştı T, Karadağ A. (2012). Hemşirelik Esasları. Akademik Basın ve Yayıncılık, İstanbul.
- Perry AG, Potter PA. (2011). Klinik Uygulama Becerileri ve Yöntemleri. Adana Nobel Kitabevi.

- Törüner EK, Büyükgönenç L (2012). Çocuk Sağlığı Temel Hemşirelik Yaklaşımları. Göktuğ Yayıncılık, İstanbul.
- Ostomy Care and Management, 2009. <http://mao.ca/bpg/guidelines/ostomy-care-management> erişim tarihi: Aralık 2011.